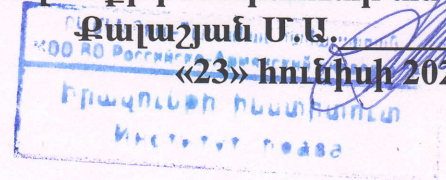

**«Ռուս-Հայկական համալսարան» բարձրագույն կրթության միջպետական
կրթական կազմակերպություն**

**Հաստատում եմ՝
Իրավունքի ինստիտուտի տնօրեն
Քալաշյան Մ.Ա.
«23» հունիսի 2026 թ.**

**Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Իրավունքի տեսության և Սահմանադրական իրավունքի**

Հեղինակ՝ ի.գ.թ., ավագ դասախոս Սարգսյան Ա.Գ.

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Իրավաբանական էթիկա

Մասնագիտություն՝ 042101.00.7 Իրավագիտություն

**Մագիստրոսի կրթական ծրագիր՝ Սահմանադրական իրավունք,
պետության և իրավունքի տեսություն, Գործարարական իրավունք,
Քրեական իրավունք և դատավարություն**

Բովանդակություն

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
1.1. <u>ՏՎՅԱԼ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ</u>	3
1.2. <u>ԾԱՎԱԼԸ ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԿՐԵԴԻՏՆԵՐՈՎ և ԺԱՄԵՐՈՎ</u>	3
1.3. <u>ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՓՈԽԿԱՊԱԿՑՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ (ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՆ) ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՊԼԱՆԻ ԱՅԼ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ՀԵՏ</u>	3
1.4. <u>.....</u>	ԿՐԹԱԿԱՆ
<u>ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ.....</u>	3
2. ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ	4
2.1. <u>ՆՊԱՏԱԿԸ և ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ</u>	4
2.2. <u>ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՕՐՅԵԿՏԸ և ԱՌԱՐԿԱՆ</u>	4
2.3. <u>ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ և ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ.....</u>	5
2.4. <u>ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԱՇԽԱՏԱՏԱՐՈՒԹՅԱՆ ԲԱՇԽՈՒՄՆ ԸՍՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ (ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԺԱՄԵՐՈՎ).....</u>	5
2.5. <u>ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԾԱՎԱԼԻ ԲԱՇԽՈՒՄ (ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԺԱՄԵՐՈՎ) ԸՍՏ ԹԵՄԱՆԵՐԻ և ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ.....</u>	6
2.5.1. <u>ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԲԱԺԻՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ.....</u>	7
3. ՏԵՍԱԿԱՆ ԲԼՈՎ	8
3.1. <u>ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՏԵՍԱԿԱՆ ՄԱՍԻ ՆՅՈՒԹԵՐԸ</u>	8
3.1.1. <u>Դասագիրք(եր).....</u>	8
3.1.2. <u>Իրավական ակտեր.....</u>	10
3.1.3. <u>Էլեկտրոնային ռեսուրսներ.....</u>	10
4. ԿԱՐՈՂՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ և ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԸ	11
4.1.1. <u>Վերլուծական կարողություններ</u>	11
4.1.2. <u>Իրավական փաստարկում.....</u>	12
4.1.3. <u>Հստակություն և ընկալելիություն</u>	12
4.1.4. <u>Համակարգվածություն և կառուցվածքայնություն</u>	12
4.2. <u>Ստուգողական առաջադրանքների և գիտելիքների գնահատման համար անհրաժեշտ այլ նյութերի տիպային օրինակներ.....</u>	13
4.2.1. <u>Սեմինար պարապմունքների քննարկման հարցեր.....</u>	13
4.2.2. <u>Իրավիճակային խնդիրների օրինակներ.....</u>	14
4.3. <u>Մեթոդական ՆՅՈՒԹԵՐ, ՈՐՈՆՔ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄ ԵՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԸՆԹԱՅԱԿԱՐԳԵՐԸ.....</u>	16
4.3.1. <u>Գիտելիքների ընթացիկ հսկողության ձևերը</u>	15
4.3.2. <u>Արեստավորման ձևը (ստուգարք, քննություն).....</u>	16
4.3.3. <u>Գնահատման ընթացակարգը</u>	17
4.3.4. <u>Գնահատման չափանիշներ</u>	17
4.3.5. <u>Ուսանողների նախապատրաստման առաջադրություններ.....</u>	16

1. Ներածություն

1.1. Տվյալ առարկայի բովանդակության համառոտ նկարագրությունը

Դասընթացը պատկանում է մարդասիրական, սոցիալական և տնտեսական ցիկլի բազային մասին: «Իրավաբանական էթիկա» առարկան իրավաբանական գիտությունների ինքնուրույն դասընթաց է, որի նպատակը իրավաբանի մասնագիտական էթիկայի հիմնախնդիրների համակարգված ներկայացումն է: Այս դասընթացի տիրապետումը զարգացնում է իրավագիտակցությունը և նպաստում է ապագա իրավաբանների բարոյական ու մասնագիտական զարգացմանը: «Իրավաբանական էթիկա» դասընթացը օգնում է մագիստրանտին պատկերացումներ ձևավորել էթիկայի համընդհանուր սկզբունքների և էթիկական չափանիշների մասին, որոնց համապատասխան կառուցվում է իրավաբանի մասնագիտական էթիկան կազմող բարոյական և էթիկական պահանջների համակարգը:

Դասընթացի նպատակը պրակտիկ իրավաբանների կողմից իրենց հետագա մասնագիտական գործունեությունն իրավաբանի էթիկայի պահանջներին համապատասխան իրականացնելու հնարավորության ընձեռումն է: Դասընթացի շրջանակներում կքննարկվեն ինչպես տեսական հարցեր, այնպես էլ հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց, մասնավորապես՝ քննիչների, դատախազների և դատավորների էթիկային վերաբերող բազմաթիվ պրակտիկ իրավիճակներ:

1.2. Ծավալը ակադեմիական կրեդիտներով և ժամերով

Առարկայի ծավալը՝ 108 ժամ, կրեդիտ՝ «3» ECTS:

1.3. Առարկայի փոխկապակցվածությունը մասնագիտության (ուղղության) ուսումնական պլանի այլ առարկաների հետ

Դասընթացի շրջանակներում, առավել արդյունավետ կրթական վերջնարդյունքների ձևավորման համար, ուսանողներին անհրաժեշտ են բազային գիտելիքներ իրավագիտությունից, պետության և իրավունքի տեսությունից, սահմանադրական իրավունքից, հարակից մի շարք այլ իրավունքի ճյուղեր ուսումնասիրող առարկաներից, ինչպես նաև փիլիսոփայության, իրավունքի փիլիսոփայության, բարոյագիտության ոլորտներից:

1.4. Կրթական վերջնարդյունքները

Դասընթացի հաջող ավարտին մագիստրանտը պետք է.

իմանա՝

ընդհանրական իմացական հմտությունները՝

- Իրավաբանի մասնագիտական էթիկայի ոլորտը կարգավորող նորմատիվ իրավական հիմնական ակտերը.
- Քննիչի, դատախազի, դատավորի վարքագծի կանոնների առանձնահատկությունները:

կարողանա՝

գործնական կիրառման հմտությունները՝

- Գործնականում կիրառել ձեռք բերված գիտելիքները.
- Վերլուծել և տալ քննիչի, դատախազի կամ դատավորի գործունեության բարոյական կողմերի իրավական գնահատական:

ունակ լինի՝

ինքնուրույնությունը և պատասխանատվությունը՝

- Ինքնուրույն յուրացնել և վերլուծել վերաբերելի նորմատիվ իրավական ակտերի բովանդակությունը.
- Գնահատել իրավաբանի մասնագիտական էթիկայի հետ կապված պրակտիկ իրավիճակները:

2. Առարկայական ծրագիրը

2.1. Նպատակը և խնդիրները

Դասընթացի հիմնական խնդիրներն են՝

- օգնել ուսանողներին հասկանալ վերաբերելի մի շարք հասկացությունների առանձնահատկությունները, գործնականում այդ կապակցությամբ առաջացող խնդիրները.
- ուսումնասիրել քննիչի, դատախազի և դատավորի վարքագծի կանոնները.
- պատկերացում կազմել պրակտիկ իրավաբանի մասնագիտական էթիկայի ընդհանուր կանոնների մասին:

Դասընթացի նպատակն է ուսանողների կողմից իրավաբանական էթիկայի բազային գիտելիքների ձեռքբերումը:

2.2. Դասընթացի օբյեկտը և առարկան

«Իրավաբանական էթիկա» դասընթացի ուսումնասիրության օբյեկտ է հանդիսանում քննիչի, դատախազի և դատավորի մասնագիտական էթիկան:

«Իրավաբանական էթիկա» դասընթացի առարկան՝ իրավաբանի մասնագիտական էթիկայի առանձնահատկություններն են:

2.3. Դասավանդման եղանակները և մեթոդները:

Դասընթացն անցկացվում է դասախոսությունների և գործնական պարապմունքների միջոցով: Գործնական պարապմունքների նպատակն է օգնել ուսանողներին ուսումնասիրել դասընթացի կարևորագույն խնդիրները, խորացնել և համակարգել ուսանողների գիտելիքները տվյալ ոլորտում:

Դասընթացն ուսումնասիրելիս կարևոր դեր է խաղում հատկապես ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքը՝ խնդիրների և իրավիճակային հարցերի քննարկման շրջանակներում:

«Դասընթացի ընթացքում կիրառվում են բացատրական, տեղեկատվական, գործնական, համեմատական, հետազոտման և մասնակի որոնման մեթոդները:

2.4. Դասընթացի աշխատատարության բաշխումն ըստ ուսումնական աշխատանքի տեսակների (ակադեմիական ժամերով)

Դասընթացը ներառված է «Հիմնական մասնագիտական դասընթացների կրթաբլոկում» 3 ակադեմիական կրեդիտ (108 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 1 ուսումնական տարվա 2-րդ կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքների տեսակները	Ամբողջը, ակ. ժամ.	Բաշխում ըստ կիսամյակների					
		2 Կիս	2 Կ	3 Կ	4 Կ	5 Կ	6 Կ
1	2	3	4	5	6	7	8
Ըստ կիսամյակի ընդհանուր դասընթացի ուսուցման ծանրաբեռնվածությունը	108	108					
Լսարանային պարապմունքներ:	32	32					
Դասախոսություններ	16	16					
Լաբորատոր աշխատանքներ							
Սեմինարներ	16	16					
Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝ քննությունների նախապատրաստում	76	76					
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)	ստուգարք	ստուգարք					

2.5. Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսություններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ
1	2=3+4	3	4
Թեմա 1. «Էթիկա», «իրավաբանական էթիկա», «վարքագծի կանոններ» և «կարգապահական կանոններ» հասկացությունների բովանդակությունը. Հանրային պաշտոններ զբաղեցնող անձանց և քննչական ապարատի աշխատակիցների վարքագծի ընդհանուր կանոնները	4	2	2
Թեմա 2. ՀՀ քննչական կոմիտեի ներքին կարգապահական կանոնները. ՀՀ քննչական կոմիտեի կարգապահական հանձնաժողովը	4	2	2
Թեմա 3. Դատախազի կարգավիճակի առանձնահատկությունները, դատախազի վարքագծի ընդհանուր կանոնները և դրանից բխող պահանջները Դատախազի վարքագծի կանոնները պաշտոնեական և արտապաշտոնական հարաբերություններում	4	2	2
Թեմա 4. Դատախազի վարքագծի կանոնների խախտման համար պատասխանատվությունը. ՀՀ գլխավոր դատախազին առընթեր էթիկայի հանձնաժողովը	6	4	2
Թեմա 5. Դատավորների էթիկայի կանոններ և վարքագծի կանոններ հասկացությունները. Դատավորի վարքագծի և էթիկայի միջազգային չափորոշիչները	4	2	2
Թեմա 6. Ներպետական օրենսդրությունը. «Դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքը, ՀՀ դատավորների ընդհանուր	4	2	2

Ժողովի որոշումները դատավորների վարքագծի կանոնների վերաբերյալ. էթիկայի և վարքագծի կանոնների խախտումների հետևանքները			
Թեմա 7. Բարձրագույն դատական խորհուրդը, դատավորների էթիկայի և վարքագծի հարցերով լիազորությունները	4	1	3
Թեմա 8. Դատավորների կարգապահական պատասխանատվության հիմնական սկզբունքները և առանձնահատկությունները	2	1	1
Ընդամենը	32	16	16

2.5.1. ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԲԱԺԻՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Թեմա 1. Էթիկա», «իրավաբանական էթիկա», «վարքագծի կանոններ» և «կարգապահական կանոններ» հասկացությունների բովանդակությունը. Հանրային պաշտոններ զբաղեցնող անձանց և քննչական ապարատի աշխատակիցների վարքագծի ընդհանուր կանոնները

«Էթիկա» հասկացությունը՝ որպես փիլիսոփայական կատեգորի և դրա բովանդակությունը իրավագիտությունում. «Վարքագծի կանոններ» և «կարգապահական կանոններ» հասկացությունները, դրանց բովանդակությունը և օրենսդրական ամրագրումը. Հանրային պաշտոններ զբաղեցնող անձանց ընդհանուր (տիպային) կանոնները «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի համատեքստում. Քննիչների կարգավիճակի առանձնահատկությունները, մասնագիտական էթիկան, քննիչի գործունեության նկատմամբ ներկայացվող բարոյական պահանջները

Թեմա 2. ՀՀ քննչական կոմիտեի ներքին կարգապահական կանոնները. ՀՀ քննչական կոմիտեի կարգապահական հանձնաժողովը

ՀՀ քննչական կոմիտեի նախագահի հրամանով սահմանված՝ ՀՀ քննչական կոմիտեի աշխատողների ներքին կարգապահական կանոնները, դրանց խախտման դեպքում վրա հասնող պատասխանատվությունը. Քննիչների վարքագծի կանոնների խախտման պրակտիկ իրավիճակներ. ՀՀ քննչական կոմիտեի կարգապահական հանձնաժողովի գործունեությունը, կայացված ակտերը

Թեմա 3. Դատախազի կարգավիճակի առանձնահատկությունները, դատախազի վարքագծի ընդհանուր կանոնները և դրանից բխող պահանջները.

Դատախազի վարքագծի կանոնները պաշտոնեական և արտապաշտոնեական հարաբերություններում

Դատախազի կարգավիճակը, դրա առանձնահատկությունները, դատախազական էթիկան. Դատախազի գործունեության բարոյական հիմունքները. Դատախազի վարքագծի ընդհանուր կանոնները և դրանցից բխող պահանջները՝ սահմանված օրենքով և գլխավոր դատախազի հրամանով. Դատախազի վարքագծի կանոնները պաշտոնեական հարաբերություններում. Դատախազի վարքագծի կանոնները արտապաշտոնեական հարաբերություններում

Թեմա 4. Դատախազի վարքագծի կանոնների խախտման համար պատասխանատվությունը. ՀՀ գլխավոր դատախազին առընթեր էթիկայի հանձնաժողովը

Պատասխանատվությունը դատախազի վարքագծի կանոնների խախտման դեպքում, դատախազի վարքագծի կանոնների խախտման պրակտիկ իրավիճակներ. Գլխավոր դատախազին առընթեր էթիկայի հանձնաժողովի գործունեությունը, կայացրած ակտերը

Թեմա 5. Դատավորների էթիկայի կանոններ և վարքագծի կանոններ հասկացությունները. Դատավորի վարքագծի և էթիկայի միջազգային չափորոշիչները

Դատական էթիկա, բովանդակությունը և նշանակությունը. Արդարադատության իրականացման բարոյական հիմունքները. Բարոյական պահանջները դատական իշխանության գործունեության նկատմամբ, դատավորների վարքագծի Բանգալորյան սկզբունքները և միջազգային այլ չափորոշիչներ

Թեմա 6. Ներպետական օրենսդրությունը. «Դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքը, ՀՀ դատավորների ընդհանուր ժողովի որոշումները դատավորների վարքագծի կանոնների վերաբերյալ. Էթիկայի և վարքագծի կանոնների խախտումների հետևանքները

Դատավորների վարքագծի կանոնների վերաբերյալ ազգային օրենսդրությունը, ՀՀ դատավորների ընդհանուր ժողովի որոշումներում ամրագրված վարքագծի կանոնները

Թեմա 7. Բարձրագույն դատական խորհուրդը, դատավորների էթիկայի և վարքագծի հարցերով լիազորությունները

ՀՀ բարձրագույն դատական խորհուրդը, կազմը, լիազորությունները. Դատավորների էթիկայի, վարքագծի և կարգապահական պատասխանատվության հարցերով լիազորությունների առանձնահատկությունները, կայացրած ակտերը

Թեմա 8. Դատավորների կարգապահական պատասխանատվության հիմնական սկզբունքները և առանձնահատկությունները

Դատավորների կարգապահական պատասխանատվության հասկացությունը, հիմնական սկզբունքները և դատավորներին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու ընթացակարգի առանձնահատկությունները

3. Տեսական բլոկ

3.1. Դասընթացի տեսական մասի նյութերը

3.1.1. Դասագիրք(եր)

- 1.Порубов А.Н., Порубов Н.И. Профессиональная этика юриста. Учебник, Минск: Выш. шк., 2012.
- 2.Аминов И.И., Дедюхин К.Г., Зинатулин З.З., Усиевич А.Р. “Профессиональная этика юриста” - 2010 г.
3. Братусь Б.С. “Психология и этика ” - АСТ- 2008 г.
- 4.Кобликов А.С. “Профессиональная этика юриста” - 2005 г.- учебник для вузов. Изд. Норма
5. Васильева Г. - “Профессиональная этика юриста” - Ч. 2005 г.
6. Дубов Г. - “Этика сотрудников правоохранительных органов” -Щит-М.- 2002
- 7.Красникова Е.А.-“Этика и психология проф. деятельности ”-Форум-Инфра- М 2004 г.
8. Маслеева А.Г.- “Профессиональная этика юриста” -Екатеринбург- 2006 г.
9. Порубов Н.И., Порубов А.Н.- “Профессиональная этика юриста” - 2003 г.
10. Халиулина В.П. - “Профессиональная этика юриста “ - М.- 2004 г.
11. Даниелян Е.Р. “Независимость, неподкупность, эффективность, прозрачность, компетентность (Современные вызовы судебной реформы на Южном Кавказе) - (Датакан ишханутюн - 4/141 -2011)
12. Кони А. Ф. Нравственные начала в уголовном процессе (Общие черты судебной этики)
13. Собрание сочинений, 4.М.,1968.Т.4.
14. Ватман Д.П. Адвокатская этика. - М.: Юридическая литература,
15. Горский, Кокорев, Котов. Судебная этика. М., 1973.
16. Леоненко В.В. Профессиональная этика участников уголовного судопроизводства.
17. Киев, 1981.
18. Кокорев Л. Д., Котов Д. П. Этика уголовного процесса. Воронеж, 1993.

19. Моисеева Т. В. Объективность и беспристрастность суда первой инстанции. М.,
20. Панкратов В. В. Комментарий к Кодексу судейской этики. М., 2005.
21. Пашин С. Судейская этика. М.,
22. Порубов Н. И., Порубов А. Н. Профессиональная этика юриста. Минск, 2003.
23. Этика судьи / Ги Де Вель, Н. В. Радутная, Пьер Трюш и др. М.,
24. Емузов А. С. Усмотрение судьи: правовые и нравственные проблемы // Рос.судья. 2005. № 6.
25. Клеандров М. И. Азартные игры и арбитражный судья // Рос. судья. 2003. №11.
26. Матеров Н. Как улучшить подбор кандидатов на должности судей // Рос. юстиция. 2004. № 4.
27. Поляков С. Равнодушие судебной системы - оборотная сторона ее абсолютной независимости // Рос. юстиция. 2003. № 6.
28. Судейская этика. Поведение судей в суде и вне суда. Ответственность судей в России // Рос. судья. 2003. № 11.
29. Сумароков И. Судебный стресс // Рос. юстиция. 2003. № 12.
30. Фоков А. В. Судейская этика по делам о праве собственности // Рос. судья. 2003.

3.1.2. Իրավական ակտեր

1. Դատավորների վարքագծի Բանգալորյան սկզբունքներ (ընդունված՝ 2002թ.)
2. ՀՀ Սահմանադրություն (ընդունված՝ 05.07.1995թ., 06.12.2015թ. և 22.06.2020թ. փոփոխություններով)
3. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ սահմանադրական օրենք (ընդունված՝ 17.01.2018թ.)
4. «Դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենք (ընդունված՝ 07.02.2018թ.)
5. «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենք (ընդունված՝ 23.03.2018թ.)
6. «Դատախազության մասին» ՀՀ օրենք (ընդունված՝ 17.11.2017թ.)
7. «Քննչական կոմիտեի մասին» ՀՀ օրենք (ընդունված՝ 19.05.2014թ.)

3.1.3. Էլեկտրոնային ռեսուրսներ

1. <https://advocates.am>
2. <https://arlis.am>
3. <https://old.arlis.am>
4. <https://cpcarmenia.am>
5. <https://court.am>

6. <https://concourt.am>
7. <https://investigative.am>
8. <https://prosecutor.am>

4. Կարողունակության գնահատման ցուցանիշները և չափանիշները

4.1.1. Վերլուծական կարողություններ

A (88–100 միավոր) «Գերազանց». Ուսանողն առանձնացնում է խնդրի բոլոր էական կողմերը, իրականացնում է ինքնուրույն իրավական վերլուծություն, համեմատում է դոկտրինալ մոտեցումները պրակտիկ խնդիրների հետ:

B (76–87 միավոր) «Շատ լավ». Ուսանողը բացահայտում է խնդրի հիմնական կողմերը, վերլուծությունն իրականացնում է ինքնուրույն եզրահանգումների առանձին տարրերով. ընդհանուր առմամբ ճիշտ է ընկալում թեմաների էությունը:

C (64–75 միավոր) «Լավ». Ուսանողը ճիշտ է որոշում հիմնական կատեգորիաները, սակայն վերլուծությունը կրում է նկարագրական բնույթ. թույլ է տալիս առանձին անճշտություններ:

D (52–63 միավոր) «Բավարար». Ուսանողը վերարտադրում է հիմնական մոտեցումները, սակայն վերլուծությունը մակերեսային է:

E (40–51 միավոր) «Բավարար սահմանային». Ուսանողը տալիս է երևույթների ընդհանուր բնութագիր, սակայն ինքնուրույն վերլուծություն չի իրականացնում. թույլ է տալիս էական սխալներ:

FX (20–39 միավոր) «Անբավարար». Ուսանողը չի կարողանում առանձնացնել խնդրի էական կողմերը, վերլուծությունը բացակայում է կամ կրում է խիստ մակերեսային բնույթ:

F (0–19 միավոր) «Անբավարար». Վերլուծությունն ամբողջությամբ բացակայում է. ուսանողը չի կարող առանձնացնել առարկայի հիմնական կատեգորիաները:

4.1.2. Իրավական փաստարկում

A (88–100 միավոր) «Գերազանց». Ուսանողը ներկայացնում է մանրամասն իրավական փաստարկում՝ հղումներով դոկտրինին, նորմատիվ ակտերին (<< Սահմանադրություն, << օրենքներ) և պրակտիկայի օրինակներին:

B (76–87 միավոր) «Շատ լավ». Փաստարկումն ընդհանուր առմամբ հետևողական է, առկա են առանձին հղումներ իրավունքի նորմերին (<< Սահմանադրություն, օրենքներ) և գիտական մոտեցումներին. բերում է պրակտիկայի օրինակներ:

C (64–75 միավոր) «Լավ». Փաստարկումը մասնատված է, դոկտրինին և նորմատիվ ակտերին հղումներ կան, սակայն ոչ միշտ են համապատասխան. օրինակները միշտ չէ, որ արդիական են:

D (52–63 միավոր) «Բավարար». Փաստարկումը թույլ է, դոկտրինին հղումները բացակայում են կամ թերի են. նորմատիվ ակտերին հղումները եզակի են:

E (40–51 միավոր) «Բավարար սահմանային». Փաստարկումը կրում է ընդհանուր բնույթ՝ առանց կոնկրետ նորմերի կամ դոկտրինի հղումների:

FX (20–39 միավոր) «Անբավարար». Փաստարկումը բացակայում է կամ չի համապատասխանում առաջադրված հարցին. ուսանողը չի կարող հիմնավորել սեփական դիրքորոշումը:

F (0–19 միավոր) «Անբավարար». Փաստարկումն ամբողջությամբ բացակայում է:

4.1.3. Հստակություն և ընկալելիություն

A (88–100 միավոր) «Գերազանց». Պատասխանը կառուցված է, օգտագործված են ճշգրիտ իրավական հասկացություններ, եզրակացությունները ձևակերպված են պարզ:

B (76–87 միավոր) «Շատ լավ». Պատասխանը բավականաչափ հասկանալի է, տերմինաբանությունն առավելապես օգտագործվում է ճիշտ. առանձին հասկացություններ կիրառվում են ոչ ճշգրիտ:

C (64–75 միավոր) «Լավ». Պատասխանն ընդհանուր է, տերմինաբանությունը միշտ չէ, որ ճշգրիտ է, թույլ են տրվում սխալներ հատուկ տերմինների գործածության մեջ:

D (52–63 միավոր) «Բավարար». Պատասխանն անհետևողական է, իրավական տերմինաբանությունն օգտագործվում է սխալ կամ բացակայում է:

E (40–51 միավոր) «Բավարար սահմանային». Պատասխանը շփոթեցնող է, տերմինաբանությունը՝ սխալ:

FX (20–39 միավոր) «Անբավարար». Պատասխանն անհասկանալի է, տերմինները չեն օգտագործվում:

F (0–19 միավոր) «Անբավարար». Պատասխանը բացակայում է կամ ամբողջությամբ սխալ է:

4.1.4. Համակարգվածություն և կառուցվածքայնություն

A (88–100 միավոր) «Գերազանց». Պատասխանը տրամաբանորեն կառուցված է, առանձնացված են ներածությունը, հիմնական մասը, եզրահանգումները:

B (76–87 միավոր) «Շատ լավ». Պատասխանն ընդհանուր առմամբ տրամաբանական է, կառուցվածքը մասամբ պահպանված է. եզրակացություններն առկա են, սակայն բավարար մանրամասն չեն:

C (64–75 միավոր) «Լավ». Խախտված է շարադրման տրամաբանությունը, եզրակացությունները բացակայում են կամ չեն համապատասխանում բովանդակությանը. շարադրանքն անհամակարգ է:

D (52–63 միավոր) «Բավարար». Պատասխանն անհամակարգ է, կառուցվածքը բացակայում է. շարադրանքը քառսային է, չի նկատվում հասկացությունների միջև կապ:

E (40–51 միավոր) «Բավարար սահմանային». Կառուցվածքը գրեթե բացակայում է:

FX (20–39 միավոր) «Անբավարար». Կառուցվածքը բացակայում է կամ խիստ անընկալելի է:

F (0–19 միավոր) «Անբավարար». Կառուցվածքը բացակայում է:

4.2. Ստուգողական առաջադրանքների և գիտելիքների գնահատման համար անհրաժեշտ այլ նյութերի տիպային օրինակներ

4.2.1. Սեմինար պարապմունքների քննարկման հարցեր

1. «Էթիկա» հասկացությունը՝ որպես փիլիսոփայական կատեգորիա և դրա բովանդակությունը իրավագիտության մեջ
2. «Վարքագծի կանոններ» և «կարգապահական կանոններ» հասկացությունները, դրանց բովանդակությունը և օրենսդրական կարգավորումը
3. Հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց ընդհանուր (տիպային) վարքագծի կանոնները
4. Քննիչների կարգավիճակը, դրա առանձնահատկությունները
5. Քննչական էթիկա. Քննիչի գործունեության բարոյական պահանջները
6. Հայաստանի Հանրապետության քննչական կոմիտեի ներքին կարգապահական կանոնները
7. Քննչական կոմիտեի ներքին կարգապահական կանոնները
խախտելու համար նախատեսված պատասխանատվությունը
8. Քննչական կոմիտեի կարգապահական հանձնաժողովի գործունեությունը
9. Դատախազի կարգավիճակը, դրա առանձնահատկությունները
10. Դատախազի էթիկա. Դատախազի գործունեության բարոյական սկզբունքները
11. Դատախազի վարքագծի ընդհանուր կանոնները և դրանցից բխող պահանջները
12. Դատախազի վարքագծի կանոնները
պաշտոնեական հարաբերություններում
13. Դատախազի վարքագծի կանոնները
արտապաշտոնեական հարաբերություններում
14. Դատախազի վարքագծի կանոնները խախտելու համար նախատեսված պատասխանատվությունը
15. Գլխավոր դատախազին առընթեր էթիկայի
հանձնաժողովի գործունեությունը
16. Դատական էթիկան, դրա բովանդակությունն ու նշանակությունը
17. Արդարադատության իրականացման բարոյական սկզբունքները.
Դատական իշխանության գործունեության բարոյական պահանջները
18. Դատական նիստը նախագահող դատավորի դերը վարույթի էթիկական

կողմն ապահովելու գործում

19. Դատական բանավեճի էթիկա. Դատական բանավեճերի բարոյական նշանակությունը
20. Դատավորի վարքագծի Բանգալորյան սկզբունքները
21. Անկախության և օբյեկտիվության սկզբունքները
22. Ազնվության և հավասարության սկզբունքները
23. Համապատասխանությունը էթիկական չափանիշներին
24. Կոմպետենտության և աշխատասիրության սկզբունքները
25. Հայաստանի Հանրապետության դատավորների էթիկայի և վարքագծի ընդհանուր կանոնները
26. Դատավորների վարքագծի կանոնները պաշտոնեական հարաբերություններում
27. Դատավորների վարքագծի կանոնները արտապաշտոնական հարաբերություններում

4.2.2. Իրավիճակային խնդիրների օրինակներ

Թիվ 1.

ՀՀ դատախազության հանրային կապերի բաժնի պետն իր զեկուցագրով ՀՀ գլխավոր դատախազին է ներկայացրել Արագածոտնի մարզի դատախազության դատախազի կողմից վարվող «Facebook» սոցիալական կայքում վերջինիս հրապարակած տեսանյութը պարունակող լազերային սկավառակ, ըստ որի՝ նշված մարզի դատախազության դատախազը (իգական սեռի) իր «Facebook» սոցիալական կայքի «Պատմություններ» բաժնում հրապարակել է իր ծառայողական աշխատասենյակում աշխատանքային ժամին հատուկ հնարավորությունների կիրառմամբ նկարահանված տեսանյութ՝ հետևյալ բովանդակությամբ. «Մամուլիկ, ասի մի հայր էլ վիդեո անեմ, դու ինձ սենց տենաս, միանգամից ցույց տամ էլի իմ կողքն ինչեր կա: Հա, մեկ էլ գիտես ինչն էի ուզում քեզ ցույց տայի, նայի, կոնֆետնիցաս, լավնա չէ, գունավոր, սիրուն դրած, հեսա, որ քաղաքացիները գան, կարան հանգիստ օգտվեն, կամ քննիչները, ասենք, չգիտեմ: Ուզեցի մի հայր աթոռս էլ ցույց տամ էլի, տենաս գույնը ոնցա բռնում, օրինակ, ասենք էս իմ դիմադիրի հետ, գրասեղանիս հետ: Լավ, մամուլիկ, արդեն ժամն ուշա, ես դատարան եմ գնում, պակա պուկի, տենց մի քանի ժամից հետո կխոսանք»:

Նշված տեսանյութը սոցիալական կայքի «ընկերներ» բաժնում ընդգրկված անձանց համար հասանելի է եղել առնվազն 11 րոպե, այնուհետև տարածվել է

համացանցում, ինչպես նաև այլ պետական մարմինների, մասնավորապես՝ ՀՀ քննչական կոմիտեի աշխատակիցների շրջանում:

Ըստ ներկայացված զեկուցագրի՝ նշված տեսանյութը նկարահանվել է աշխատանքային ժամին, դատախազի ծառայողական աշխատասենյակում, որպիսի հանգամանքը տեսանյութին հասանելիություն ունեցած անձանց մոտ կարող էր հիմնավոր կասկածներ առաջացնել՝ իրավապահ համակարգում առկա ծանրաբեռնվածության պայմաններում դատախազի կողմից աշխատաժամանակի ոչ արդյունավետ օգտագործման վերաբերյալ, որն արտահայտվել է աշխատանքային ժամին, աշխատանքային գործառույթների հետ անմիջականորեն չկապված տեսանյութ նկարահանելով և հրապարակելով, ինչը, իր հերթին, կարող է դիտարկվել որպես դատախազության հեղինակության և վստահության վրա ազդող գործոն: Սույն փաստարկը հիմնավորվում է դատախազի բացատրությամբ հայտնած այն տվյալով, որ տեսանյութի տարածման մասին իրեն հայտնել է քննիչ, ինչը չի բացառում տվյալ տեսանյութի տարածումը քննչական և իրավապահ համակարգի այլ մարմինների աշխատակիցների շրջանում, որոնց հետ հետագայում դատախազը կարող է առնչվել իր պաշտոնական գործառույթներն իրականացնելիս:

Դատախազը նշել է նաև, որ այդ հրապարակումն արվել է անզգուշության՝ սխալ հավելվածի վրա սեղմելու հետևանքով, ինչպես նաև հայտնել է, որ տեսանյութը ջնջվել է 3-4 րոպե անց, ինչպես նաև տեսագրության տարածմամբ կամ հրապարակմամբ չի վարկաբեկվել դատախազության հեղինակությունը:

- Նման պայմաններում առկա են արդյոք դատախազի վարքագծի կանոնների խախտման հարկանիշներ, թե՛ ոչ:

Թիվ 2.

2018 թվականի մայիսի 20-ից Շիրակի մարզի դատախազության դատախազ Ի. Իշխանյանի լիազորությունները կասեցվել են՝ քրեական գործի շրջանակներում դատախազի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցված լինելու հիմքով:

2023 թվականի մարտի 25-ին ՀՀ ՆԳՆ ոստիկանության պարեկային ծառայության Շիրակի մարզի գումարտակից մարզի դատախազություն է ստացվել մարզի դատախազության դատախազ Ի. Իշխանյանի նկատմամբ գումարտակի ծառայողների կողմից 2023 թվականի մարտի 2-ին կազմված՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրության ու վարչական իրավախախտման գործով որոշման պատճենները:

Համաձայն կազմված արձանագրության՝ Ի. Իշխանյանը, 2023 թվականի մարտի

2-ին, Գյումրի քաղաքի Հակոբյան փողոցում, «Հյունդայի» մականիշի «Էլանտորա» մոդելի, 01 AK 031 հաշվառման համարանիշով ավտոմեքենան վարելիս, խախտել է ՀՀ կառավարության 2007 թվականի հունիսի 28-ի թիվ 955-Ն որոշման 2-րդ հավելվածի 6-րդ կետի 10-րդ ենթակետը, այն է՝ տրանսպորտային միջոցի վրա առանց թույլտվության տեղադրել է հատուկ ձայնային ազդանշաններ արձակող սարքավորում:

Համաձայն որոշման՝ Ի. Իշխանյանը ենթարկվել է վարչական պատասխանատվության, այն է՝ մեկ տարի ժամկետով զրկվել է տրանսպորտային միջոց վարելու իրավունքից, ինչպես նաև վերջինիս մոտից առգրավվել է հատուկ ձայնային ազդանշան արձակող սարքը:

Ի. Իշխանյանը հայտնել է, որ ինքը նման սարքավորում ավտոմեքենայի վրա չի տեղադրել, տեղյակ չի եղել սարքի գոյության և դրա ձայնային հնարավորությունների մասին: Միաժամանակ, վերջինս նկատել է, որ ավտոմեքենան սեփականության իրավունքով պատկանում է ոչ թե իրեն, այլ իր եղբորը:

- *Դատախազի արարքում առկա են արդյո՞ք կարգապահական խախտման հարկանիշներ, թե՛ ոչ:*

- *Վարքագծի ո՞ր կանոնի/կանոնների խախտման առկայության կամ բացակայության մասին կարող է լինել խոսքը:*

4.3. Մեթոդական նյութեր, որոնք սահմանում են գնահատման ընթացակարգերը

4.3.1. Գիտելիքների ընթացիկ հսկողության ձևերը

Սեմինար պարապմունքները ներառում են տեսական և պրակտիկ հարցերի բանավոր քննարկում: Գնահատվում են ընկալման խորությունը, փաստարկելու կարողությունը, տերմինաբանությանը տիրապետելը:

Խմբային քննարկում. Նպատակը՝ մտքերի փոխանակում առաջադրված տեսական խնդիրների և գործնական իրավիճակների վերաբերյալ:

Գնահատման չափանիշները՝ տեսական պատրաստվածություն, սեփական կարծիքի հիմնավոր և տրամաբանական փաստարկվածություն, ակադեմիական ակտիվություն, գիտական էթիկայի պահպանման կարողություն:

Ելույթներ ըստ թեմաների. Նպատակը՝ թեմայի կամ հարցի խորացված ուսումնասիրություն:

Գնահատման չափանիշները՝ պատասխանի տրամաբանական կառուցում, տեսական և գործնական գիտելիքների համադրում, օրինակներ բերելու ունակություն, տեսակետների պատճառաբանված ներկայացման հմտություն:

4.3.2. Արեստավորման ձևը (ստուգարք)

Ստուգարքն անցկացվում է գրավոր ձևաչափով՝ մեկ իրավիճակային խնդիր: Կատարման ժամանակը 60 րոպե է: Ուսանողներին թույլատրվում է օգտագործել նորմատիվ ակտեր:

4.3.3. Գնահատման ընթացակարգը

Յուրաքանչյուր պատասխան գնահատվում է 0–100 միավոր սանդղակով՝ հետագա փոխարկմամբ 7-բայա համակարգի: 88–100 միավորի դեպքում տրվում է A (գերազանց), 76–87-ի դեպքում՝ B (շատ լավ), 64–75-ի դեպքում՝ C (լավ), 52–63-ի դեպքում՝ D (բավարար), 40–51-ի դեպքում՝ E (բավարար սահմանային), 20–39-ի դեպքում՝ FX (անբավարար), իսկ 0–19-ի դեպքում՝ F (անբավարար):

4.3.4. Գնահատման չափանիշներ

Գնահատելիս հատկապես հաշվի են առնվում պատասխանի վերլուծական բնույթը (այլ ոչ թե սահմանումների պարզ թվարկումը), իրավական փաստարկման առկայությունը (ինչու է տվյալ մոտեցումը ճիշտ), կոնկրետությունը (հղումներ նորմատիվ ակտերին, դոկտրինալ դիրքորոշումներին, օրինակներին), ինչպես նաև կառուցվածքայնությունը (ներածություն, հիմնական մաս, եզրակացություն յուրաքանչյուր ենթակետի համար):

4.3.5. Ուսանողների նախապատրաստման առաջարկություններ

Սեմինար պարապմունքների համար անհրաժեշտ է մշակել լրացուցիչ ուսումնական կամ դոկտրինալ աղբյուրներ յուրաքանչյուր թեմայի վերաբերյալ:

Իրավիճակային խնդիրը լուծելիս պետք է հաջորդաբար կիրառել հետևյալ սխեման. *փաստեր → իրավական խնդիր → նորմ/դոկտրին → փաստարկում → եզրակացություն:*

Ստուգարքի ժամանակ խորհուրդ է տրվում հստակ կառուցել պատասխանը՝ ներածություն, հիմնական մաս, եզրակացություն, ճիշտ օգտագործել իրավական տերմինաբանությունը, անհրաժեշտության դեպքում հղումներ կատարել ՀՀ Սահմանադրությանը և ՀՀ օրենքներին, ինչպես նաև հիմնավորել իր դիրքորոշումը՝ հղումներով դոկտրինալ մոտեցումներին:

Ստուգարք. Նպատակը՝ ստուգել մագիստրանտների գիտելիքները և պատրաստվածությունը ստացված գիտելիքների և հմտությունների արդյունքում: